

VIHO MOT KOMMISSIONEN

FÖRSTAINSTANSRÄTTENS DOM (första avdelningen)
den 12 januari 1995 *

I mål T-102/92,

Viho Europe BV, bolag bildat enligt nederländsk rätt, Maastricht (Nederländerna), företrätt av Werner Kleinmann, advokat i Stuttgart, med delgivningsadress i Luxemburg hos advokatbyrån Dupong et associés, 14 A, rue des Bains,

sökande,

mot

Europeiska gemenskapernas kommission, företrädd av Bernd Langeheine och Berend Jan Drijber, vid rättstjänsten, i egenskap av ombud, biträdda av advokat H. J. Freund, Frankfurt am Main, med delgivningsadress i Luxemburg hos Georgios Kremlis, vid rättstjänsten, Centre Wagner, Kirchberg,

svarande,

med stöd av

* Rättegångsspråk: tyska.

Parker Pen Ltd, bolag bildat enligt engelsk rätt, Newhaven (Förenade kungariket), företrätt av advokat Carla Hamburger, Amsterdam, med delgivningsadress i Luxemburg hos advokatbyrån Marc Loesch, 11, rue Goethe,

intervenient,

angående en talan om ogiltigförklaring av kommissionens beslut av den 30 september 1992 att ogilla Viho Europe BV:s klagomål vilket syftade till att få fastställt att Parker Pen Ltd och dess dotterbolag hade brutit mot artikel 85.1 i EEG-fördraget (IV/32.725 — Viho mot Parker Pen II),

meddelar

FÖRSTAINSTANSRÄTTEN (första avdelningen)

sammansatt av R. Schintgen, ordförande, R. García-Valdecasas, H. Kirschner, B. Vesterdorf och C.W. Bellamy, domare,

justitiesekreterare: H. Jung,

med hänsyn till det skriftliga förfarandet och efter muntlig förhandling den 3 maj 1994,

följande

Dom

Bakgrund och förfarande

- 1 Sökanden, det nederländska bolaget Viho Europe BV (nedan kallat "Viho"), saluför kontorsprodukter genom grossistförsäljning samt importerar och exporterar sådana produkter.
- 2 API SpA (nedan kallat "API"), ett italienskt bolag, säljer kontorsprodukter med ett distributionsnät huvudsakligen förlagt till Italien. Sedan år 1949 distribuerar API Parker Pen Ltds produkter i Italien.
- 3 Herlitz AG (nedan kallat "Herlitz"), ett tyskt bolag, tillverkar ett stort sortiment av kontorsprodukter och liknande varor samt distribuerar andra tillverkares produkter, bland annat produkter tillverkade av Parker Pen Ltd.
- 4 Parker Pen Ltd (nedan kallat "Parker"), ett engelskt bolag, tillverkar ett stort sortiment av pennor och liknande artiklar som man säljer i hela Europa via dotterbolag eller självständiga återförsäljare. Försäljningen och marknadsföringen av Parkerprodukter via dotterbolag samt dessas personalpolitik kontrolleras av en lokal grupp bestående av tre chefer nämligen en regionchef, en ekonomichef och en marknadsföringschef. Regionchefen är medlem i moderbolagets styrelse.
- 5 Efter att utan resultat ha försökt ingå avtal med Parker för att få försälja Parkerprodukter på samma villkor som dotterbolagen och de självständiga återförsäljarna,

lämnade Viho den 19 maj 1988 in klagomål mot Parker med hänvisning till artikel 3 i rådets förordning nr 17 av den 6 februari 1962, första förordningen om tillämpning av fördragets artiklar 85 och 86 (EGT nr L 13, 1962, s. 204, nedan kallad "förordning nr 17") där Viho anklagade Parker för att hindra export via distributörerna av Parkers produkter, för att dela upp den gemensamma marknaden i nationella marknader i medlemsstaterna samt för att på de nationella marknaderna på konstlad väg hålla priserna uppe på Parkerprodukter.

- 6 Till följd av dessa klagomål inledde kommissionen en utredning för att undersöka avtalen mellan Parker och dess självständiga återförsäljare.
- 7 Den 22 maj 1991 lämnade Viho in nya klagomål mot Parker, vilka registrerades hos kommissionen den 29 maj 1991, där man hävdade att Parkers distributionspolitik, bestående i att dotterbolagen förpliktades att begränsa spridningen av Parkerprodukter till vissa tilldelade områden, utgjorde ett brott mot artikel 85.1 i EEG-fördraget (numera EG-fördraget; nedan kallat "fördraget").
- 8 Kommissionen delgav Parker klagomålen den 21 januari 1991 (som en del av förundersökningen beträffande avtalen mellan Parker och dess självständiga återförsäljare), och efter att Parker inkommit med svaromål den 16 april och 31 maj 1991 hölls som en del av förundersökningen beträffande avtalen mellan Parker och dess självständiga återförsäljare en förhandling i Bryssel den 4 juni 1991 varvid företrädare för Viho, API, Herlitz och Parker deltog.
- 9 På kommissionens begäran avgav Parker ett kompletterande yttrande den 21 juni 1991 vari medgavs följande: Beställningar från lokala kunder till Parkerkoncernen hänskjuts till de lokala Parkerdotterbolagen eftersom dessa bedöms bättre kunna svara på dylika förfrågningar. Det är därför som Viho, ett nederländskt bolag, efter att ha begärt leverans från Parkers tyska dotterbolag av detta hänvisades till det nederländska dotterbolaget som det ålåg att ombesörja de begärda leveranserna.

- 10 Den 5 mars 1992 meddelade kommissionen Viho att man, med tillämpning av artikel 6 i kommissionens förordning nr 99/63/EEG av den 25 juli 1963 om sådana förhör som avses i artikel 19.1 och 19.2 i rådets förordning nr 17 (EGT nr L 127, 1963, s. 2268), avsåg att avslå klagomålet av den 22 maj 1991. Som skäl angavs att Parkers dotterbolag ansågs vara helt beroende av Parker Pen UK och att de saknade reell självbestämmanderätt. Kommissionen ansåg att Parkers distributionssystem inte går utanför de ramar som domstolens rättspraxis satt som gräns för att utesluta tillämpning av artikel 85.1 i fördraget och att man inte kunde se på vilket sätt detta system skulle avvika från en normal arbetsfördelning inom en företagskoncern. Kommissionen antydde också att det, för att möjligen komma fram till en annan slutsats, fanns anledning att först göra nya utredningar och efterforskningar.
- 11 I ett yttrande till kommissionen den 6 april 1992 bestred Viho att Parkers hänvisningssystem kan bedömas som ett enbart internt handlande i den mån som systemet innebär att utomstående berövas möjligheten att göra uppköp där de vill på den gemensamma marknaden, och där det tvingar dem att göra uppköp enbart hos det dotterbolag som finns på den ort där de själva har sin verksamhet. Även om inget hindrar att en koncern organiserar sitt distributionssystem så att ett dotterbolag anförtros all försäljning av koncernens produkter i en medlemsstat, kan koncernen emellertid inte tvinga köparna att göra uppköp endast hos ett bestämt dotterbolag, under hot om att de annars gör sig skyldiga till ett inkorrekt handlande.
- 12 Som svar på Vihos klagomål av den 19 maj 1988 fattade kommissionen den 15 juli 1992 beslut nr 92/426/EEG, om tillämpningen av artikel 85 i EEG-fördraget (IV/32.725 — Viho mot Parker Pen, EGT nr L 233, s. 27), där kommissionen dels konstaterade att Parker och Herlitz brutit mot artikel 85.1 i fördraget genom att i ett avtal dem emellan inkludera ett exportförbud, dels ådömde Parker att betala 700 000 ecu och Herlitz 40 000 ecu i böter. Herlitz och Parkers överklaganden den 16 respektive 24 september 1992 av detta beslut resulterade i två domar från förstainstansrätten den 14 juli 1994; Herlitz mot kommissionen, T 66/92, respektive Parker mot kommissionen, T-77/92 (Rec. s. II-531, respektive Rec. s. II-549), vilka har vunnit laga kraft.

Det ifrågasatta beslutet

- 13 Den 30 september 1992 avtog kommissionen Vihos klagomål av den 22 maj 1991. I sitt beslut förklarade kommissionen att det distributionssystem Parker inrättat i Tyskland, Frankrike, Belgien, Spanien och Nederländerna för försäljningen av dess produkter via dotterbolag etablerade i dessa länder, uppfyller de villkor domstolen har ställt för att artikel 85.1 i fördraget inte skall vara tillämplig med motiveringen att "dotterbolagen och moderbolaget utgör en ekonomisk enhet inom vilken dotterbolagen inte självständigt kan bestämma sitt agerande på marknaden" och att "uppdelningen i avgränsade försäljningsområden för varje Parkerdotterbolag för övrigt inte går utöver vad som kan anses som nödvändigt för att säkra en riktig arbetsfördelning inom en koncern". Kommissionen godtog också att Parker hade rätt att vägra att sälja till Viho till de priser och på de villkor som beviljades de självständiga återförsäljarna, utan att bryta mot kartellförbudet.
- 14 Det var under dessa omständigheter som Viho den 30 november 1992 till förstainstansrättens kansli lämnade in den föreliggande talan.
- 15 Sökanden, som hade underlåtit att inkomma med yttrande inom den av förstainstansrätten medgivna tidsfristen, begärde i skrift den 21 april 1993 om en ny tidsfrist för detta yttrande.
- 16 Förstainstansrätten beslutade den 12 maj 1993 att återuppta den skriftliga handläggningen.
- 17 Genom beslut den 16 september 1993 tilläts Parker att intervensera till stöd för kommissionens yrkanden.

- 18 Med hänsyn till referentens rapport beslutade förstainstansrätten (första avdelningen) att påbörja den muntliga handläggningen utan ytterligare förberedande åtgärder.
- 19 Parterna utvecklade sin talan och svarade på förstainstansrättens frågor vid en förhandling den 3 maj 1994.

Parternas yrkanden

20 Sökanden har yrkat att förstainstansrätten skall

- 1) ogiltigförklara kommissionens beslut av den 30 september 1992,
- 2) ålägga kommissionen att förbjuda Parker att dels tvinga sina dotterbolag i de olika medlemsstaterna att begränsa distributionen av Parkerprodukter till respektive dotterbolags territorium och att dels tvinga dem att vidarebefordra förfrågningar angående försäljning eller beställningar från kunder i andra medlemsstater, till Parkerdotterbolaget i den stat som kunden kommer från,
- 3) ålägga kommissionen att förelägga Parker att leverera till sökanden till de priser och på de villkor som tillämpas för Parkers självständiga återförsäljare eller dess dotterbolag i de olika medlemsstaterna.

21 Vid förhandlingen begärde sökandens ombud att svaranden skulle förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna.

22 Svaranden har yrkat att förstainstansrätten skall

1) ogilla talan,

2) förplikta sökanden att ersätta rättegångskostnaderna i denna instans.

23 Intervenienten Parker har yrkat att förstainstansrätten skall

1) avvisa sökandens talan eller,

2) förplikta sökanden att ersätta kostnaderna för interventionen.

Frågan om talan kan upptas till prövning

Sammanfattning av parternas argument

24 Svaranden har hävdats att talan inte kan tas upp till prövning med hänvisning till innehållet i andra och tredje yrkandena i talan som syftar till att förstainstansrätten skall ålägga kommissionen att förbjuda Parker att begränsa sina dotterbolags kommersiella verksamhet inom dess egna nationella marknader, och att förplikta Parker att leverera till sökanden till samma pris och på samma villkor som till dess exklusiva självständiga återförsäljare eller dotterbolag.

- 25 Med stöd av domstolens och förstainstansrättens rättspraxis (domstolens dom av den 24 juni 1986, AKZO mot kommissionen, 53/85, Rec. s. 1965, punkt 23, och förstainstansrättens dom av den 18 november 1992, Rendo m.fl. mot kommissionen, T-16/91, Rec. s. II-2417, punkt 77), har svaranden gjort gällande att förstainstansrätten, inom ramen för sin legalitetskontroll av gemenskapernas institutioners rättsakter enligt artikel 173 i fördraget, inte är behörig att utfärda dylika förelägganden eftersom kommissionen för det fall det ifrågasatta beslutet ogiltigförklaras i alla händelser måste vidta de åtgärder som verkställandet av domen medför enligt artikel 176 i fördraget.
- 26 Sökanden som har erinrat om att den i klagoskriften uttryckligen yrkar en ogiltigförklaring av det överklagade beslutet, har vidhållit att samtliga yrkanden kan prövas, eftersom de åtgärder den hemställer att kommissionen skall vidta är lagliga och inte faller inom dennas utrymme för skönsmässig bedömning. Sökanden har följaktligen ansett att yrkandena faller inom den legalitetskontroll som åligger förstainstansrätten.
- 27 Intervenienten som har anslutit sig till kommissionens sakframställning, har ansett att de andra och tredje yrkandena i sökandens klagoskrift inte kan tas upp till prövning, eftersom den enda civilrättsliga konsekvensen ett brott mot det förbud som stadgas i artikel 85.1 i fördraget kan få, är avtalets nullitet i enlighet med artikel 85.2 (förstainstansrättens dom av den 18 september 1992, Automec mot kommissionen, T-24/90, Rec. s. II-2223, punkt 50).

Förstainstansrättens bedömning

- 28 Det kan först anmärkas att förstainstansrätten enligt sin egen fastlagda rättspraxis inte är behörig att, inom ramen för en talan om ogiltigförklaring i enlighet med artikel 173 i fördraget, ålägga gemenskapernas institutioner ett visst agerande (se förstainstansrättens beslut av den 29 november 1993, Koelman mot kommissionen, T-56/92, Rec. s. II-1267, punkt 18).

- 29 Andra och tredje yrkandena i talan, vari yrkas att kommissionen skall åläggas att förbjuda Parker att begränsa sina dotterbolags spridning av Parkerprodukter till varje dotterbolags nationella territorium samt att förplikta Parker att leverera till sökanden till de priser och på de villkor som tillämpas för de självständiga återförsäljarna och dotterbolagen, faller följaktligen inte inom gemenskapernas domstolars behörighet och skall därför avvisas.

Saken

- 30 Till stöd för sin talan har sökanden anfört tre grunder. Den första grunden avser brott mot artikel 85.1 i fördraget, den andra brott mot artikel 86 i fördraget, och den tredje brott mot artikel 190 i fördraget.

Första grunden: Brott mot artikel 85.1 i fördraget

- 31 Denna grund består av två delar. Sökanden har först och främst gjort gällande att Parkers system, bestående i att tvinga sina dotterbolag att hänskjuta beställningar från kunder från en annan medlemsstat till dotterbolaget i kundens land, fyller samma funktion som uttalade exportförbud mot återförsäljare med ensamrätt, nämligen ett upprätthållande av nationella marknader, och en avskärmning mellan dem för att hindra, minska eller snedvrída konkurrensen inom den gemensamma marknaden. Sökanden har vidare hävdade att detta system innebär en kollektiv diskriminering av handelspartnerna genom att olika villkor tillämpas för likvärdiga prestationer, vilket inte är tillåtet enligt artikel 85.1.d.

Angående förbudet för Parkerdotterbolagen att leverera Parkerprodukter till kunder från andra medlemsstater än den där dotterbolaget ligger

— Sammanfattning av parternas argument

- 32 Sökanden har anfört att artikel 85.1 i fördraget enligt domstolens fasta rättspraxis undantagsvis inte är tillämplig på avtal eller samordnade förfaranden inom företagskoncerner om det rör sig om moderbolag och dotterbolag, förutsatt att två villkor samtidigt är uppfyllda. Det fordras för det första att de berörda företagen utgör en ekonomisk enhet där dotterbolaget saknar reell bestämmanderätt över riktlinjerna för sitt agerande på marknaden, eftersom moderbolaget hela tiden granskar de beslut som fattas samt dotterbolagets administration. För det andra krävs att avtalen har som enda mål att internt fördela arbetsuppgifterna mellan företagen (domstolens dom av den 4 maj 1988, Bodson, C-30/87, Rec. s. 2479, punkt 19). I detta fall uppfyller inte Parkers system något av de två villkor som skulle ha medgett undantag från tillämpningen av artikel 85.1 i fördraget.
- 33 Vad beträffar Parkerdotterbolagens brist på självbestämmande i förhållande till moderbolaget, har sökanden vidhållit att Parkerdotterbolagen i sin egenskap av självständiga juridiska enheter i själva verket åtnjuter ett visst mått av oberoende och en viss handlingsfrihet avseende distributionen av Parkerprodukter inom sina respektive områden. Sökanden har anmärkt att bolag inom en och samma koncern som juridiskt sett är självständiga, enligt domstolens rättspraxis anses utgöra olika företag vid tillämpningen av artikel 85.1 i fördraget (se ovannämnda dom i mål Bodson, punkt 20).
- 34 Parkerdotterbolagens ekonomiska självständighet bekräftas av att de sätter olika försäljningspriser, att de har olika garantibestämmelser, olika specialerbjudanden

vid skilda tidpunkter och på olika produkter, att de säljer likadana produkter på olika sätt, på olika villkor och med olika urval, att de distribuerar med olika metoder och har olika leveransvillkor. Dessa skillnader i erbjudanden på nationell nivå är inte ett resultat av centrala direktiv från moderbolaget och kommissionen har inte lyckats visa på den absoluta kontroll över dotterbolagen som Parker påstås ha.

- 35 Vad beträffar den interna fördelningen av arbetsuppgifter mellan företagen i koncernen, har sökanden vidhållit att detta villkor utgör en fristående grund som krävs för att en konkurrensbegränsning inte skall omfattas av förbudet i artikel 85.1. Sökanden har hävdad att villkoret inte automatiskt följer av att moderbolaget kontrollerar dotterbolaget, och att det senare inte har någon självbestämmanderätt, utan att det är ett extra villkor som måste uppfyllas. Härav följer enligt sökanden att till och med inom en koncern där moderbolaget har långtgående befogenheter att meddela direktiv, tillåts inte ett konkurrensbegränsande avtal om det sträcker sig utöver en intern arbetsfördelning.

- 36 Sökanden har tillagt att, även om man konstaterar att moderbolaget har en central kontrollmakt och meddelar dotterbolagen detaljerade direktiv beträffande deras handlande på marknaden, så är en kontroll vars enda syfte är att skapa ett fullständigt territoriellt skydd och en garanti för fortsatta isolerade nationella marknader rättsstridig i sig, i den meningen att den strider mot den gemensamma marknadens grundläggande principer, och en sådan kontrollmakt kan inte innebära att företaget ges förmånen att artikel 85.1 inte är tillämplig. I det aktuella fallet skulle det fullständiga territoriella skyddet bestå i att moderbolaget Parker inte bara självt förbinder sig att leverera till en enda kund i varje medlemsstat, nämligen den exklusiva självständiga återförsäljaren eller det egna dotterbolaget, utan också i att Parker anvisar varje dotterbolag att verka endast inom deras respektive nationella territorium. En sådan uppdelning av de nationella marknaderna får verkningar som är till men för tredje man eftersom denne inte kan utnyttja de olika erbjudandena över nationsgränserna.

- 37 Sökanden har slutligen bestritt intervenientens ståndpunkt enligt vilken Parker skulle kunnat uppnå samma resultat indirekt via företagets egen personal genom att göra gällande att, eftersom Parker valt ett bestämt distributionssystem, i detta fall baserat på dotterbolag, så kan man inte bara åtnjuta fördelarna utan man måste även bära nackdelarna. Sökanden har vidare anmärkt att domstolen i sin dom av den 17 september 1985, Ford mot kommissionen (25/84 och 26/84, Rec. s. 2725, punkt 32), ansåg att Ford brutit mot artikel 85.1 genom att hindra sina tyska distributörer från att aktivt försöka sälja utanför Tyskland och från att leverera Ford-fordon till återförsäljare i andra länder som ej ingick i Fords distributionsnät.
- 38 Svaranden har vidhållit att Parkers distributionspolitik inte strider mot artikel 85.1 i fördraget eftersom domstolens rättspraxis beträffande interna överenskommelser inom koncerner är tillämplig i det aktuella fallet. Svaranden har härvidlag anmärkt att det inte framgår klart av rättspraxis om det andra av de två villkoren som nämns i sammanhanget är av självständig betydelse och följaktligen måste finnas kumulativt med det första villkoret eller, om det andra villkoret bara är en logisk följd av det första. I sin dom av den 11 april 1989, Ahmed Saeed Flugreisen m.fl., (66/86, Rec. s. 803, punkterna 35 och 36) återkom domstolen inte till frågan om fördelning av arbetsuppgifter. I alla händelser så är det inte aktuellt att avgöra frågan om detta villkors självständiga betydelse i det aktuella fallet eftersom Parker uppfyller villkoret.
- 39 Svaranden har gjort gällande att det är den verkliga kontroll som moderbolaget utövar som avgör om artikel 85.1 i fördraget skall tillämpas eller inte eftersom skillnader i försäljningsvillkor från ett dotterbolag till ett annat kan bero på olikheter inom de nationella marknaderna eller mellan konsumenternas vanor. I nu aktuellt fall måste de dotterbolag som till 100 procent innehålls av Parker ovillkorligen följa de av Parker utstakade riktlinjerna (jämför domstolens dom av den 25 oktober 1983, AEG mot kommissionen, 107/82, Rec. s. 3151, punkt 50).

- 40 Svaranden har dessutom åberopat en inlaga av den 21 juni 1991 där Parker på kommissionens begäran beskriver hur kontrollen över dotterbolagen utövas. Svaranden har anmärkt att det av inlagan framgår att Parker styr tillverkningen av sina produkter och fastställer dotterbolagens inköspriser samt att dotterbolagens försäljnings- och marknadsföringsåtgärder kontrolleras av en regional grupp ("area team") från moderbolaget. Gruppen godkänner och övervakar den årliga försäljningsplanen, fastställer försäljningsmålen, vinstmarginalerna, försäljningsomkostnaderna och "cashflow", den föreskriver vilket produkturval som skall erbjudas och kontrollerar marknadsföringsåtgärder samt vilka rabatter som beviljas. Den ansvarar dessutom för tillsättandet av chefsposterna inom dotterbolagen och utövar en rigorös kontroll över ekonomin.
- 41 Svaranden har tillagt att det till skillnad från de självständiga återförsäljarna, inte är dotterbolagen utan moderbolaget Parker som bär samtliga distributionskostnader och som står risken för att de ekonomiska villkoren förändras, bland annat valutaförändringar mellan medlemsstaterna.
- 42 Vad beträffar villkoret om intern arbetsfördelning, och huruvida detta utifrån kommissionens iakttagelser utgör ett självständigt kriterium eller inte, har kommissionen gjort gällande att en begränsning av varje dotterbolags handelsområde till dess nationella marknad är en sådan intern arbetsfördelning som är tillåten enligt domstolens rättspraxis.
- 43 Svaranden har vidare anmärkt att det bara är dotterbolagen som uttalat att de inte kan leverera till Viho, inte de självständiga återförsäljarna med vilka Viho kunde handla på gemenskapsnivå. När Viho fick en offert från den italienska firman API svarade man bara att Viho själva kunde leverera alla Parkerprodukterna till API, eftersom man hade hela detta sortiment. Det är alltså felaktigt om Viho påstår att de begränsats till en enda leverantör, eller till och med att de utestängts från den aktuella marknaden.

- 44 Under alla omständigheter bör det bedömas olika om det handlar om territoriellt skydd för en koncerns olika dotterbolag eller om självständiga företags avtal i syfte att dela upp nationella marknader. Domstolens domar av den 31 oktober 1974, Centrafarm och De Peijper (15/74, Rec. s. 1147, och 16/74, Rec. s. 1183), som gäller just en uppdelning av marknaden, utgör enligt svarandens mening inte stöd för åsikten att artikel 85.1 skall vara tillämplig när ett moderbolags anvisningar avser att dela upp de nationella marknaderna och medför nackdelar för tredje man.
- 45 Intervenienten har vidhållit att Parkergruppen utgör en verklig ekonomisk enhet i enlighet med domstolens rättspraxis med hänsyn till förhållandet mellan moderbolaget Parker och dotterbolagen, vilka till 100 procent ägs av moderbolaget (se ovan nämnda domar Centrafarm och De Peijper, punkterna 41 och 32). I och med det kan det inte föreligga något avtal eller beslut av en företagssammanslutning enligt artikel 85.1 i fördraget. Intervenienten har påpekat att Parker hade kunnat uppnå samma resultat indirekt genom sin egen försäljningspersonal som finns i varje medlemsstat.
- 46 Vad beträffar villkoret om intern arbetsfördelning har intervenienten vidhållit att det enbart är interna avvägningar för att hindra konkurrens mellan dotterbolagen som ligger bakom distributionssystemet. Försäljningsorganisationen i förhållande till nationsgränserna var följden av en ekonomisk utvärdering, och syftade till att minska dubbelarbetet och på bästa sätt ta hänsyn till de nationella olikheterna, bland annat språket och kulturen.

— Förstainstansrättens bedömning

- 47 Inledningsvis kan påpekas att vid tillämpningen av artikel 85.1 i fördraget på avtal inom en koncern har domstolen bedömt att "när dotterbolaget inte har någon reell

självbestämmanderätt beträffande sitt handlande på marknaden, kan förbuden uppräknade i artikel 85.1 betraktas som ej tillämpliga i förhållandet mellan dotterbolaget och moderbolaget, när dessa utgör en ekonomisk enhet” (domstolens dom av den 14 juli 1972, ICI mot kommissionen, 48/69, Rec. s. 619, punkt 134). Så även i ovannämnda dom Ahmed Saeed Flugreisen m.fl. där domstolen avgjorde att ”det är inte artikel 85 som är tillämplig när samarbetet ifråga härrör från företag ur en och samma koncern, såvida dessa är moderbolag och dotterbolag och utgör en ekonomisk enhet inom vilken dotterbolaget inte har någon reell självbestämmanderätt beträffande sitt handlande på marknaden”. Domstolen tillade att ”en dylik enhets uppträdande på marknaden kan emellertid falla under artikel 86 tillämpning”. Det följer också av förstainstansrättens rättspraxis att artikel 85.1 i fördraget inte avser annat än förhållandena mellan ekonomiska enheter som kan konkurrera med varandra, och att avtal och samordnade förfaranden mellan företag i en koncern som utgör en ekonomisk enhet är uteslutna (dom av den 10 mars 1992, SIV m.fl. mot kommissionen, T-68/89, T-77/89 och T-78/89, Rec. s. II-1403, punkt 357).

48 I det aktuella fallet är det å ena sidan klarlagt att Parker innehar 100 procent av kapitalet i de dotterbolag som finns i Tyskland, Frankrike, Belgien och Nederländerna. Det framgår å andra sidan av den beskrivning som Parker har ingett, och som inte ifrågasatts av klaganden, beträffande dotterbolagens verksamhet, att dessas försäljningsåtgärder och marknadsföring styrs av en regional grupp som utses av moderbolaget och som även kontrollerar försäljningsmålen, försäljningsmarginalerna, försäljningsomkostnaderna, ”cashflow” och lagren. Denna regionala grupp föreskriver även vilket sortiment som skall försälas, den kontrollerar reklamåtgärder och ger anvisningar beträffande priser och rabatter.

49 Förstainstansrätten drar härav slutsatsen att det är med rätta som kommissionen i punkt 2 i sitt beslut har betecknat Parkergruppen som en ”ekonomisk enhet inom vilken dotterbolagen inte självständigt kan bestämma sitt handlande på marknaden”.

- 50 Härefter kan anmärkas att, enligt domstolens rättspraxis, begreppet företag "placerat i ett konkurrensrättsligt sammanhang, måste förstås som angivande av en ekonomisk enhet utifrån avsikten med avtalet i fråga, även om enheten i juridisk mening består av flera fysiska eller juridiska personer" (dom av den 12 juli 1984, Hydrotherm, 170/83, Rec. s. 2999, punkt 11). På samma sätt har förstainstansrätten bedömt att "artikel 85.1 i fördraget vänder sig till ekonomiska enheter som var och en består av en enhetlig organisation med personal, materiella och immateriella tillgångar och som på ett varaktigt sätt följer ett bestämt ekonomiskt mål, som en organisation som kan medverka till en överträdelse enligt denna artikel" (dom av den 10 mars 1992, Shell mot kommissionen, T-11/89, Rec. s. II-757, punkt 311). Sålunda, i enlighet med konkurrensreglernas ändamål, har moderbolagets och dotterbolagens gemensamma uppträdande på marknaden företrädde framför den formella separationen mellan bolagen, vilken följer av deras olika juridiska personligheter.
- 51 Härav följer, när det inte handlar om självständiga ekonomiska viljor som samverkar, att relationerna inom en ekonomisk enhet inte kan ge upphov till ett avtal mellan företag eller ett samordnat förfarande som begränsar konkurrensen enligt artikel 85.1 i fördraget. När som i föreliggande fall dotterbolaget i och för sig är en egen juridisk person men inte själv kan bestämma över sitt handlande på marknaden, utan följer de instruktioner som moderbolaget som till 100 procent kontrollerar dotterbolaget, direkt eller indirekt meddelar, är de förbud som uppräknas i artikel 85.1 inte tillämpliga på förhållandena mellan dotterbolaget och moderbolaget, med vilket det förstnämnda utgör en ekonomisk enhet.
- 52 Parkers distributionspolitik, vilken består i att förbjuda sina dotterbolag att leverera till kunder från andra medlemsstater än det där dotterbolaget finns, kan förvisso bidra till att bibehålla och dela upp de olika nationella marknaderna och härigenom motarbeta ett av de grundläggande målen för genomförandet av den gemensamma marknaden. Icke desto mindre framgår det av ovan citerade rättspraxis att en sådan politik, tillämpad av en ekonomisk enhet som Parkergruppen

inom vilken dotterbolagen inte har någon självständig möjlighet att bestämma sitt handlande på marknaden, inte faller inom tillämpningsområdet för artikel 85.1 i fördraget.

53 Härav drar förstainstansrätten slutsatsen att det är med rätta som kommissionen beslutat att "dotterbolagens agerande kan tillskrivas moderbolaget" och att "det integrerade distributionssystemet, vilket svarar för försäljningen av Parkerprodukter i Spanien, Frankrike, Tyskland, Belgien och Nederländerna via dotterbolag som till 100 procent är verksamma i dessa länder, uppfyller de villkor som domstolen ställt för att artikel 85 inte skall vara tillämplig".

54 Följaktligen är det förgäves som sökanden har hävdats att de omtvistade avtalen strider mot artikel 85.1 på den grunden att de går utöver en intern arbetsfördelning inom gruppen. Faktum är att man måste konstatera att det följer av ordalydelsen i artikel 85.1 att denna inte avser agerande som i själva verket härrör från en ekonomisk enhet. Det tillkommer dock inte förstainstansrätten att, under förvändning att vissa ageranden — som till exempel de av sökanden angivna — faller utanför konkurrensreglerna, avvika från lydelsen av artikel 85 i syfte att fylla en eventuell lucka i fördragets kontrollregler.

55 Härav följer att det första delmomentet av grunden beträffande överträdelse av artikel 85.1 är ogrundat.

Vad beträffar den påstått diskriminerande behandlingen av Viho såvitt avser priser och försäljningsvillkor

— Sammanfattning av parternas argument

- 56 Sökanden har hävdad att Parker brutit mot artikel 85.1.d i fördraget genom att tillämpa olika villkor för de likvärdiga prestationer som Viho kunde tillhandahålla. Sökanden har erinrat om att denna artikel, till skillnad från artikel 4b i EKSG-fördraget, inte förbjuder att ett företag på eget initiativ diskriminerar någon, men förbjuder en så kallad kollektiv diskriminering som följer av avtal mellan företag eller samordnade förfaranden mellan företag, och gör gällande att olikheterna i behandling inte härrör från ett isolerat handlande av Parker utan att de ingår på ett odelbart sätt i hela det distributionssystem som Parker upprättat inom den gemensamma marknaden. Detta system har sökanden kallat ett avtal mellan företag eller åtminstone ett samordnat förfarande vars syfte eller resultat är att snedvrیدا konkurrensen inom den gemensamma marknaden på grund av att olika villkor tillämpas mot handelsparterna för likvärdiga prestationer.
- 57 Sökanden har påstått att Parker, genom att vägra att bevilja honom de priser och de försäljningsvillkor som tillämpas för de egna dotterbolagen och/eller för de exklusiva självständiga återförsäljarna i de olika medlemsstaterna, behandlar sökanden som en detaljist som erhåller leverans från ett av dotterbolagen eller från en av de självständiga återförsäljarna. Sökanden har dock anmärkt att han vad avser såväl den funktion han fyller som sålda kvantiteter erbjuder prestationer som är jämförbara med dotterbolagens och återförsäljarnas och att sökanden alltså direkt kan jämföras med dessa. Eftersom Viho inte erhåller samma villkor som Parkers dotterbolag och exklusiva självständiga återförsäljare, anser sig Viho förhindrad att konkurrera effektivt med dessa.

- 58 Svaranden har vidhållit att det i förhållandena mellan Parker och dess dotterbolag inte finns något avtal som begränsar den fria konkurrensen i den mening som avses i artikel 85.1 i fördraget. Svaranden har påpekat att det i ansökan inte preciserats vare sig med vilka exklusiva representanter Parker skulle ha förhandlat eller vilken typ av avtal som skulle ha ingåtts. I ansökan utpekats inte heller något preciserat agerande, utan sökanden har nöjt sig med att hänvisa till Parkers försäljningssystem eller till Parkers prispolitik i allmänhet.
- 59 Enligt svaranden verkar sökanden anse att enbart det faktum att den inte erbjuds samma priser och villkor som dotterbolagen och de exklusiva självständiga återförsäljarna innebär en otillåten begränsning. Tillverkaren kan dock inte tvingas att garantera varje grossist de priser och villkor som han beviljar sina dotterbolag eller sina återförsäljare. En dylik skyldighet att leverera till vilken kund som helst på samma villkor som till dotterbolag och exklusiva självständiga återförsäljare kan på sin höjd följa av bestämmelserna i artikel 86 i fördraget.
- 60 Svaranden har tillagt att prisskillnaderna är motiverade eftersom dotterbolagen och de exklusiva självständiga återförsäljarna fyller andra funktioner än en normal grossist, och vanligtvis är underkastade ett konkurrensförbud såvitt avser försäljning av andra tillverkares produkter. Dessutom kan dessa företag i förekommande fall vara tvungna att svara för reklamkostnader för tillverkarens produkter. Enligt svaranden är det således felaktigt av Viho att påstå att man utsätts för en diskriminerande behandling.

— Förstainstansrättens bedömning

- 61 Det kan anmärkas att artikel 85.1.d i fördraget förbjuder avtal mellan företag, beslut av företagssammanslutningar och samordnade förfaranden som innebär att man gentemot de olika handelspartnerna tillämpar olika villkor för likvärdiga pre-

stationer på ett sätt som innebär konkurrensmässiga nackdelar för dessa. Den diskriminering som avses i artikel 85.1.d måste följaktligen härröra från ett avtal, ett beslut eller ett samordnat förfarande mellan oberoende och självständiga ekonomiska enheter, och inte vara en följd av ett ensidigt agerande av ett och samma företag.

- 62 Förstainstansrätten påpekar till att börja med att de relationer Parker upprätthåller med sina självständiga återförsäljare är utan relevans för lösningen av den föreliggande tvisten. I alla händelser konstaterar förstainstansrätten att Viho i detta fall inte angivit med stöd av vilket avtal, vilket beslut eller vilket samordnat förfarande mellan Parker och dess självständiga återförsäljare som man anser sig ha diskriminerats.
- 63 För övrigt har förstainstansrätten ovan (se punkt 51) bedömt det så att Parker och dess dotterbolag utgör en enda ekonomisk enhet, vars ensidiga agerande inte faller under förbuden i artikel 85.1.d i fördraget. Följaktligen föreligger det i detta speciella fall ingen diskriminering av Viho som kan sanktioneras i förhållande till artikel 85.1.d.
- 64 Härav följer att även det andra delmomentet av grunden beträffande överträdelse av artikel 85.1 i fördraget måste lämnas utan avseende.

Andra grunden: Brott mot artikel 86 i fördraget

Sammanfattning av parternas argument

- 65 Sökanden har bekräftat att de flesta av de större leverantörerna av pappersvaror tillämpar distributionssystem liknande det som Parker har och har vidhållit att såväl distributörer som konsumenter på marknaden konfronteras med tillverkarnas stelbenta agerande med en, vad avser utbudet, begränsad konkurrens till följd. Under sådana omständigheter kan det vara lämpligt att kontrollera om inte artikel 86 i fördraget kan vara tillämplig på grund av den kollektivt dominerande ställning som de stora tillverkarna har på marknaden.
- 66 Sökanden har som de viktigaste övriga distributörerna inom området för pennor nämnt Mont Blanc, Pentel, Edding, Pilot och Henkel och, inom området för kontorsmaskiner, Canon, Minolta, Toshiba, NEC och Mita, vilka samtliga har ett vidarebefordringssystem för beställningar. Sökanden har förklarat sig beredd att på förstainstansrättens begäran tillhandahålla erforderlig skriftlig bevisning.
- 67 Svaranden har anmärkt att sökanden inte framfört några faktiska eller rättsliga omständigheter, vare sig beträffande de berörda företagens ställning på marknaden eller beträffande ett eventuellt enhetligt agerande eller ens beträffande förekomsten av ekonomiska band mellan dessa företag (se ovannämnda dom SIV m.fl. mot kommissionen, punkterna 361—366). Det har vidare anmärkts att sökanden inte förklarat på vad sätt kommissionens utredning skulle visa på en kollektivt dominerande ställning för de berörda företagen på den aktuella marknaden. Slutligen har svaranden påpekat att det under den skriftliga handläggningen inte framlagts någon påtaglig omständighet i den riktningen, varför kommissionen inte fann anledning att undersöka om det förelåg någon kollektivt dominerande ställning på marknaden. Svaranden har härav dragit slutsatsen att anmärkningen skall ogillas.

Förstainstansrättens bedömning

- 68 Förstainstansrätten anmärker att när talan väcks skall ansökningen innehålla en sammanfattning av grunderna för talan, enligt artikel 19 första stycket i protokollet om stadgan för Europeiska ekonomiska gemenskapernas domstol, tillämplig vid förstainstansrätten enligt artikel 46 första stycket samma stadga samt artikel 44.1 i förstainstansrättens rättegångsregler. Ansökan skall på grund av detta tydligt uttrycka vad grunden för talan består i, vilket innebär att ett abstrakt omnämmande inte uppfyller kraven i stadgan och rättegångsreglerna (ovannämnda dom Rendo m.fl. mot kommissionen, punkt 130).
- 69 Förstainstansrätten konstaterar att sökanden i detta fall enbart, utan närmare precisering, har påstått att de viktigaste övriga leverantörerna av pennor och andra kontorsartiklar tillämpar samma distributionspolitik som Parker, och att det bör undersökas om inte artikel 86 i fördraget skulle vara tillämplig på grund av den kollektivt dominerande ställning som de stora tillverkarna på den aktuella marknaden innehar.
- 70 När det saknas bestämda påståenden avseende de berörda företagens ställning på marknaden, deras eventuella enhetliga agerande eller deras ekonomiska förbindelser, kan enbart en hänvisning i ansökan till artikel 86 i fördraget emellertid inte anses tillräcklig enligt stadgan och rättegångsreglerna.
- 71 Förstainstansrätten anser dessutom att kommissionen inte var skyldig att göra en utredning för att utröna om tillverkarna av kontorsprodukter eventuellt hade en kollektivt dominerande ställning, eftersom sökandens klagomål av den 22 maj 1991 inte innehöll någon omständighet av sådan natur att den innebar att kommissionen förpliktades starta en sådan utredning.
- 72 Härav följer att den andra åberopade grunden avseende brott mot artikel 86 i fördraget skall ogillas.

Tredje grunden: Brott mot artikel 190 i fördraget

Sammanfattning av parternas argument

- 73 Sökanden har anklagat kommissionen för att inte tillräckligt ha motiverat sitt beslut genom att underlåta att på tillfredsställande sätt redogöra för de omständigheter och de skäl som föranlett kommissionen att utesluta Parkers distributions-system från tillämpningsområdet för artikel 85.1 i fördraget.
- 74 Svaranden har tillbakavisat anmärkningen beträffande otillräcklig motivering och har gjort gällande att beslutet ger sökanden möjlighet att följa kommissionens resonemang och förstainstansrätten att utöva sin kontroll (domstolens dom av den 26 juni 1986, Nicolet Instrument, 203/85, Rec. s. 2049, punkterna 10 och 11). I detta avseende har svaranden ansett att sidorna 3—5 i beslutet tydligt visar de skäl som föranlett kommissionen att inte tillämpa artikel 85.1 och de som i fallet Parker utesluter att skyldighet skulle föreligga att leverera till sökanden till samma priser och villkor som till dotterbolag och självständiga återförsäljare. Kommissionen tillägger att den inte är tvungen att yttra sig över alla de rättsfrågor som sökanden tagit upp under det skriftliga förfarandet (förstainstansrättens dom av den 10 mars 1992, Hüls mot kommissionen, T-9/89, Rec. s. II-499, punkt 332).

Förstainstansrättens bedömning

- 75 Först kan anmärkas att det följer av domstolens och förstainstansrättens fasta rättspraxis att ett beslut som går någon emot skall motiveras på ett sådant sätt att mottagaren kan förstå den vidtagna åtgärden (domstolens dom av den 30 september 1982, Roquette Frères mot rådet, 110/81, Rec. s. 3159, punkt 24 och förstainstansrättens dom av den 29 juni 1993, Asia Motor France m.fl. mot kommissionen, T-7/92, Rec. s. II-669, punkt 30) för att vid behov kunna göra gällande sina rättig-

heter och kontrollera om beslutet är välgrundat eller inte, samt för att gemenskapernas domstolar skall kunna utöva sin kontroll.

- 76 Därefter kan påpekas att kommissionen i motiveringen av de beslut som den fattar för att säkerställa en tillämpning av konkurrensreglerna inte är skyldig att ta ställning till alla de argument som parterna framför till stöd för sin talan. Faktum är att det är tillräckligt att kommissionen redogör för de fakta och de juridiska överväganden som är av avgörande betydelse för beslutet (förstainstansrättens domar av den 24 januari 1992, *La Cinq mot kommissionen*, T-44/90, Rec. s. II-1, punkt 35, och ovannämnda *Asia Motor France m.fl. mot kommissionen*, punkt 31).
- 77 Vid genomläsning av det omtvistade beslutet finner förstainstansrätten dock att det i detta anges de sakomständigheter och rättsfakta som varit väsentliga för att sökandens klagomål skulle avslås. Sålunda ges sökanden möjlighet att ifrågasätta det berättigade i beslutet och förstainstansrätten att utöva sin legalitetskontroll. Det omtvistade beslutet är alltså inte bristfälligt motiverat.
- 78 Det följer av samtliga ovanstående överväganden att talan i sin helhet skall ogillas.

Rättegångskostnader

- 79 Enligt artikel 87.2 i förstainstansrättens rättegångsregler skall tappande part förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna om så har yrkats. Eftersom sökanden är den tappande parten, skall han förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna.

80 Vad beträffar intervenientens kostnader anser förstainstansrätten att det, med hänsyn till omständigheterna, inte finns anledning att tillämpa artikel 87.4 i rättegångsreglerna för att besluta att intervenienten skall bära sina egna kostnader. Sökanden skall följaktligen ersätta även intervenienten Parkers kostnader.

På dessa grunder beslutar

FÖRSTAINSTANSRÄTTEN (första avdelningen)

följande dom:

1) Talan ogillas.

2) Sökanden skall ersätta samtliga kostnader, inklusive dem som är hänförliga till intervenienten Parker Pen Ltd.

Schintgen

García-Valdecasas

Kirschner

Vesterdorf

Bellamy

Avkunnad vid offentlig förhandling i Luxemburg den 12 januari 1995.

H. Jung

Justitiesekreterare

R. Schintgen

Ordförande